

neet, selmät, kaikki mitä sisällä oli, ikäänkuin kuiskailivat minulle "mene Amerikkaan, mene Amerikkaan." Niin voimakkaasti kasvoi halu minussa, että täytyi matkustaa yli valtameren. Keräämällä kaikki pienet säästöt ja toverilta lisäksi lainaamalla sain kokoon matkarahaksi tarvittavan summan. Niin sitten eräänä päivänä astuin luvuaan, joka lähti kiidättämään minua pois siitä maasta, jonka velvollisuus olisi ollut minun ja niin monen muun laisen vaaliminen. Lähdin kohti tuntematonta maailmaa, tuntematonta etämää. Paitsi, että olin toista vuotta idässä useissa eri palveluspaikoissa, joista ei ole mitään mainitsemaan arvoista, lopun tiedättekään. (Nyt hän taas katsoo ulos ikkunasta. Hilma huokasee. Pieni äänettömyys.)

HILMA. (Innostuen.) — Kuinka kummallista! Kuinka suurta kärsimystä. Kuinka tyhjältä nyt tuntuu oma elämäni.

HELMI. — Oh, se on vaan tavallisen tehtaantytön elämän tarina. Olen vaan yksi niistä miljoonista, jotka voisivat teille kertoa yhtä katkeria ja katkerampiakin elämän tarinoita. Miljooniansi on miljoonia ja minä olen vaan yksi niistä miljoonista. Niitä myöskin tulee olemaan miljoonia jatkuaan kuin vallitsee tämänlainen järjestelmä, jossa miljoonien kärsimykset tuottavat rikkauksia muutamille riistäljille.

HILMA. (Naurahtuen.) — Tanssin sinä menit siihen samaan, josta sinua äskän kielsin puhumasta. — Luulen, että lapset kotona ovat jo heränneet, joten minun on jo aika mennä kotiin. (Tekee lähtöä.) Hyvästi ja muista käydä itäpäiväkahvilla. Voit samalla neuvoa minulle sitä ompelusta, jota teit viime viikolla. Hyvästi ja paljon kiitoksia. (menee.)

HELMI. (Saattaa hänet ovelle.) — Hyvästi! Tulen varmasti. Kiitoksia vaan käskemästä. (yksikseen) Hilma on parhain ystävä, mitä ihmisellä voi olla. Huolimatta hänen vanhaikäisistä käsityksistään. Niistä en voi puhua paljon sillä hän loukkaantuu siitä äärettömästi. Mudassa asioissa hänen kanssaan ei kukaan voi olla erimielistä. Kertomukseni kiinnitti hänen mieltään erittäin huomattavasti. Saa nähdä, minkä vaikutuksen se tekee hänessä. (naurahtaa.) Mutta nyt valmistamaan unelmoidulleni pukua. (menee kamarin ja tuo sieltä valmistamisellaan olevan lapsen mekon sekä neuloma välineet. Hän asettuu pöydän viereen istumaan siten, että on päin ikkunaan. Neulomaan ruvetessaan hän hyräilee jotain nuottia.) Kufukahan paljon auringon paistetta osakseen elämän myrskyisellä tiellä saa hän, jolle niin toivorikkaalla mielellä valmistat tätä pukua. Oi sinä ihmistalvi, jolle tulen ehtimän antamaan. Kunpa säästisit niiltä kärsimyksiltä, joita äitisi on saanut kokea.

Niinkaan kuin isäsi ja äitisi jaksavat raataa, voit ehkä saada lähimain kunnollisen elämän mutta oi — — — (huokaa) sitä ei koskaan voi tietää — kuinka kauan — — — (hyräilee taas hetkisen jotain nuottia ja sitten juovat! Tehtaantyttö. . . Haa! Koska! toa! Tehtaantyttö kerran kostaa tuhat kerroin! Unejmani — — petty, nytkö? Ei. Se toteutuu. Raatajivarmaan meni tukkijunan kanssa alas tänä aamuna, eikä juna ole vielä tullut takaisin. (Hän on asettanut neuleensa pöydälle ja mennyt ikkunaan katsomaan. Hänen ilmeensä muuttuu hiljalleen kauhistuneeksi. Hengitys käy raskaaksi ja hän tukee itseään pöytään vasten.) Hän menee Kaare- jaan. Minä arvaan. — Uneni — Se ei minua pettänyt! (Katsoo taas ik-

kunasta). Nyt hän tulee Hilman kanssa tänne. Asia on varma — minä avustan mitä on tapahtunut! Jotain pahaa on tapahtunut! (Hoiperrelleen hän kulkeutuu ikkunasta ja pöydästä tukeen itseään kohti oven) Minä... minä... minä menen heitä vastaan. Tiedän sen varmaan. Loukkautunutko? Ei! Ei! (Syöksee viimattusti uros ovesta.)

(Tulevat hetken päästä takaisin. Hilma edellä, avaa oven. Metsälä seuraa kantaen Helmia, Hilma viiltää kamarin, jota totellen Metsälä vie hänet sinne. Hilma ottaa kauhaa ämpäristä vettä voivottaan itsekseen; tämäkin piti nyt juuri sattua. Voi, voi Helmi parkaa. Menee kamarin. Metsälä tulee ulos ja heittää hattunsa päästään, asettaa kätensä otsalleen ja menee pöydän päähän istumaan.)

METSÄLÄ. — Aina vaan tapaturmia. Oi, miksi leipä on niin kallista ja ihmisen liha ja veri niin halpaa?

HILMA. (Tulee kamarista.) — Sano Taavetti kuinka se oikein tapahtui? Helmi näyttää nukkuvan rauhallisesti. Ehkäpä hän pian tulee takaisin.

METSÄLÄ. (Menee Hilman luo ja hiljaisella äänellä alkaa puhua.) — En oikein tiedä itsekään. Olimme tuolla myötä maassa kiinnittämässä jarruja. Elias oli tulossa junan etupäästä kohti keskustaa. Minä olin julkapäistä menossa kohti keskustaa. Välillämme oli enään ainoastaa muutama vaunu. Kuulin avunhuudon sellaisen, jonka ainoastaa hengen vaarassa oleva ihminen päästää. Arvasin heti, mitä oli tapahtunut ja annoin veturin kuljettajalle pysäyttämisen merkin. Hän pysäytti junan mahdollisimman pian, mutta se oli jo liian myöhäistä. Toverini oli... oi, minä en voi kertoa. (Kääntyy pois päin.)

HILMA. — Kauheaa... ja juuri tällä hetkellä.

(Kamarista alkaa kuulua voihketta. Hilma menee sinne nopeasti.)

METSÄLÄ. (Kätkellen edestakaisin lattialla.) — Toverini. Ystäväni. Nyt vasta tunnen sinua oikein. Kuolemasi kautta vannon, että tulen tästä lähtien tekemään kaikkeni sen asian eteen, josta niin paljon olet minulle puhunut. Ennenäikainen kuolemasi olisi voinut välttyä, jos vaunuissa olisi kunnolliset jarrut, että ei tarvitsisi panna henkeään pantiksi joka kerta kun niitä kiinnittää tai aukailee. Voitolle perustava riistojärjestelmä katkaisi sinunkin elämäsi langan liian aikaiseen. (Kamarista kuuluu Helmin ääni: Elias, oi Elias, tule luokseni.) Nuori valmo parkaa. Katkera on ollut elämäsi. Katkeraa tulee se yhä edelleenkin olemaan.

(Helmi tulee kamarista. Hilma tukee häntä. Metsälä siirtyy pöydän luo seisomaan.)

HELMI. (Katsoen suoraan eteen.) — Hänen ruumiinsa on tämä järjestelmä jauhanut kullaksi riistäjien kassakaappiin. Kyyneleeni on sampanjamalja, jonka he riemujuhlassaan hat kerroin! Unejmani — — petty, nytkö? Ei. Se toteutuu. Raatajivarmaan meni tukkijunan kanssa alas tänä aamuna, eikä juna ole vielä tullut takaisin. (Hän on asettanut neuleensa pöydälle ja mennyt ikkunaan katsomaan. Hänen ilmeensä muuttuu hiljalleen kauhistuneeksi. Hengitys käy raskaaksi ja hän tukee itseään pöytään vasten.) Hän menee Kaare- jaan. Minä arvaan. — Uneni — Se ei minua pettänyt! (Katsoo taas ik-

METSÄLÄ. — Toverini. Olet oikeas- sa! Kärsimysten kautta käy tie köyhällisten vapautteen.

ESIRIPPU.

YLÖS HELVETISTÄ

KIRJ. KONRAD LEHTIMÄKI

(Jatk. edell. num.)

Kun nuoren jättiläisen hurja puhe oli päättynyt, kuului hyväksymisen sorinaa. Ja heti nousi Brutus huudahtaan kiihkeästi:

— Niin, meidän täytyy saada hänet ilmi! Tämä on liian hirveää...

Sosialisti oli pitkin aikaa ankarasti ajatellen tuljottanut yhteen paikkaan; nyt hän hypähti ylös ja vaati hiljaisuutta, puhuen liikutuksen vallassa:

— Toveri Antonius — ja te kaikki toverini... Minä en voi uskoa, että meidän joukossamme olisi petturi... Itsehän sinä kolme päivää sitten todistit, ettei meissä voi olla pettureita — ja minä luulen, että on tapahtunut joku kamala erehdys... jospa... Oveen jymähti luja nyrkinisku... toinen, kolmas... nuo kumeat jymähdykset tuntuivat ukkoseniskulta, kuoleman koputukselta. Kaikki vavahtivat, monet hypähtivät seisalleen tuljottaen oveen kuni mielipuolet...

— Lopussa... Tuo hiljainen yksinäinen kuiskaus ilmaisi silmännäpöykässä enemmän kuin kolkonaiset puheet. Se julisti että heidän työnsä, kostotoiveensa ja taistelunsa oli lopussa; lyhyt, myrskyinen elämä toiveineen; pettymyksineen ja tuskineen sammuu... Jymähdys oveen. Se loihiti monille e-rään näyn: he seisovat kentällä kätet sidottuina, edessään palkkajoukko kuuluruiskuneen... Rärkeä särinä... he kaatuivat, hiekka imee ahtaasti heidän jämpimän verensä... Tämä varmuus tynnytti jonkunverran, kaikki istahtivat jälleen palkoilleen, jotkut hymähtivätkin, ottaen esiin paperrossikoteloita.

— Lopussa, niin... sitä ei voi siia auttaa... — virkoi Augustus.

— Oma hallitus sen siis on saanut... Parempi niinkin...

Viimeisen huomautuksen keskeytti entistä tulmempä koputus. Antonius nousi ylös ja kysyi hiljaa:

— Päästetäänkö?

— Kyllä niillä tuolla niin paljon väkeä on, ettei mikään auta...

— Antonius! — huudahti Brutus äkkiä kiihkoisasti. — Onko sinulla mukana sellainen?

— Ei ole.

— Miksei ole! sanoi Brutus pettyneenä, ja lisäsi hurjasti — Olisimme päästäneet ne tänne — ja sitten:

Antonius nousi, lähtien ovea kohden. Silloin astui Julius hänen tiel- leen; hänen vuorissa kasvoissaan ku- astui aivan kuin ylikuonollinen in- nostus ja halloituinen, kun hän sil- mät loistaen kuiskasi:

— Rakas veljeni... Hyvästi! — Hän suuteli Antoniusia ja lisäsi hy- myilevin huulin:

— Tiedäthän, etten minä ole syylli- nen...

— Tiedän, tiedän, — kuiskasi An- tonius liikutettuna. Taas kuului ko- kajoukon univormuun puettu sotlas- putus ja hän meni ovelle aukaisten

Nopeana kuin ammattivaras puhah- taen ensimmäisenä sisään vihatus palk- kajoukon univormuun puettu sotlas- Tavallisuuden mukaan oli tälläkin e- lissä jo huomispäivä muuttaa herjaaman- dessään pieni hihnoilla vartalon kiin-

nitetty kuularuisku. Heti kun ovi avautui oli se kohdistettu helmiin; ja pitkä alumiinilaatikosta kohoava pat- runavyö oli palkajalleen...

Samalla hetkellä kuului röyhkeä ääni ulkona komentavan:

— Kaksikymmentä miestä sua men- nä heti sinne kuin sanoin...

Kuului jotain muniina vastaukseksi ja sitten astui suurikokoinen palk- kajoukon kapteeni sisään. Hänen pit- kät viiksensä liikkuvat kuin suuren hyönteisen tuttosarvet, puhuessaan pirullisen kohteliaasti:

— Hyvät herrat! Pyydän ensinnä- kin lausua vilpittömän iloni siitä, että herrat ovat ehtineet kaikki saapua arvoisan kokoukseenne... että se on täysilukuinen...

Hän vaikeni, mutta kun kukaan ei vastannut, muuttuivat hänen tunnot- toman näköiset kasvosensa yhä julke- ammiksi. Hän rykäisi ja lausui kyl- mällä, röyhkeällä äänellä:

— Sanoin tämän sentähden, että minulla on eräs ilmoitus joka koskee kaikkia sotilassalaliiton pääkomitean jäseniä — ja se on seuraava.

Hän vilkaisi kehoansa ja jatkoi har- vakseen ikäänkuin nauttien julmista sanoistaan:

— Tänä yönä kello kaksitoista, siis puoli tuntia sitten, julistettiin sota — ja samalla koit valtakunta sotati- laan. Ja sotatilan määräysten perus- teella on minulle annettu käsky am- muttaa teidät heti palkajalla. Koska teillä on kylliksi röyhkeyttä tulla pi- tämään kokoustanne armeijalle kuu- luvana taloon, ja koska täällä on a- vara paha, niin ei minun, esimieheni käskyn mukaan tarvitse vaivata her- roja kauemmaksi kuin pihalle... Ol- kaa siis hyvät ja lähtekää.

— Veljet! — huudahti Julius hy- myillen oudon innostuksen valtaa- mana. — Eihö totta, että näin on pa- rempi. Saamme kuolla kaikki yhdes- sä ilman tuskallisen pitkiä tutkintoja

... — Polkaparka... mutisi loku hil- jaa.

— Niin todellakin — ärsi kapteeni itsekseen aivan kuin olisi harmissaan jostakin ja kaivoi erään paperin po- vitaskustaan. — Olinpa vähällä uno- htaa yhden seikan... Yksi herroista tulee jäämään, me viemme hänet mu- kanamme vangittuna...

Viimeistä sanaa lausuaan oli hän niin kavalan näköinen, että salali- tolaisia inhoitti; sitten hän tarkasti vuoroin paperiaan vuoroin heitä ja lisäsi tuimasti:

— Lähtekää siis pihalle ja asettu- kaa rivin! — Ja kun minulla ei ole kunnia tuntea sitä, joka tulee vangit- tavaksi, niin pyydän, että hän tulee luokseni katsomaan tästä paperista ni- mensä — — tarkoitan sitä herraa, jota uhattiin vangitsemisella pari päi- vää sitten...

— Älkää kiemurrelko, käärme! — ärjäsi nuori jättiläinen rauvoisesti. — Sanokaa vain, että herra Juudas, joka on veljensä myynyt, astuisi esiin saa- man verisen palkansa!

Hän eteni muutama askelen, sil- mät pelottavasti kiiluen, mutta ku- laruisun suu kääntyi heti häntä koh- den. Ja kapteeni karjasi rauvoisesti tulipunaista.

— Oo — vain niin! Vai vielä roh- kenette syyttää raakuksia sellaista henkilöä vastaan, joka vielä rakastaa isänmaataan... Muta teidän kiuk- kunne ja uhkailunne ovat turhia! Te ette pääse tältä pihalta — eivätkä teidän ystävänekkään mitään voi. Sil- lä jo huomispäivä muuttaa herjaaman- deksään pieni hihnoilla vartalon kiin-